

Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike

Mikä vetää Turkuun muualta Suomesta?

Karoliina Kokko

Abstract

Immigrants' internal migration in Finland is enlarging the immigrant population in Turku. Primary reasons for immigrants to change place of residence inside Finland are lack of job and education opportunities, lack of social relations and small size of ethnic communities in the first place of residence. The latter reasons lead to difficulty in maintaining your own culture; causes mental stress and thus push people to move. Turku's pull factors are culturally and religiously active and sizeable ethnic groups, relatives and friends living in the city, good connections to abroad, warmer climate compared to northern Finland and bigger city's wider variety of op-

FM Karoliina Kokko työskentelee Turun työvoimatoimiston kansainvälisten palvelujen osastolla erikoistyövoimaneuvojana ja Eures-assistenttina. Asiakkaat ovat maahanmuuttajia ja ulkomaille työhakuun lähteviä suomalaisia. Artikkelin pohjautuu kirjoittajan vuonna 2002 valmistuneeseen pro gradu -työhön nimeltä "Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike – tapaustutkimuksena Turku".

portunities to mention some. Refugees migration inside Finland burden the economy of the second receiving municipality, because government's assistance on refugees integrative activities stay in the first municipality that initially received the newcomer. On the other hand immigrants are potential workforce to the receiving area, they diversify the cultural activity of the municipality and bring more businesses.

Tutkimuksen tausta ja tutkimusongelmat

Selvitin pro gradu -työssäni maahanmuuttajien Suomen sisällä tapahtuvaa muuttoliikettä Turkuun kohdistuneen tapaustutkimuksen kautta. Suuri osa tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista oli pakolaistaustaisia. Ajatus tutkia maahanmuuttajien Suomen sisäistä muuttoliikettä syntyi lehtikirjoitusten perusteella. Viime vuosina lehdistössä on kirjoitettu siitä, miten maahanmuuttajat alkavat kasaantua Etelä-Suomen suurimpiin kaupunkeihin ja nykyään erityisesti Turkuun. Maahanmuuttajien määrän kasvu Etelä-Suomessa ei johdu enää ainoastaan ulkomailta

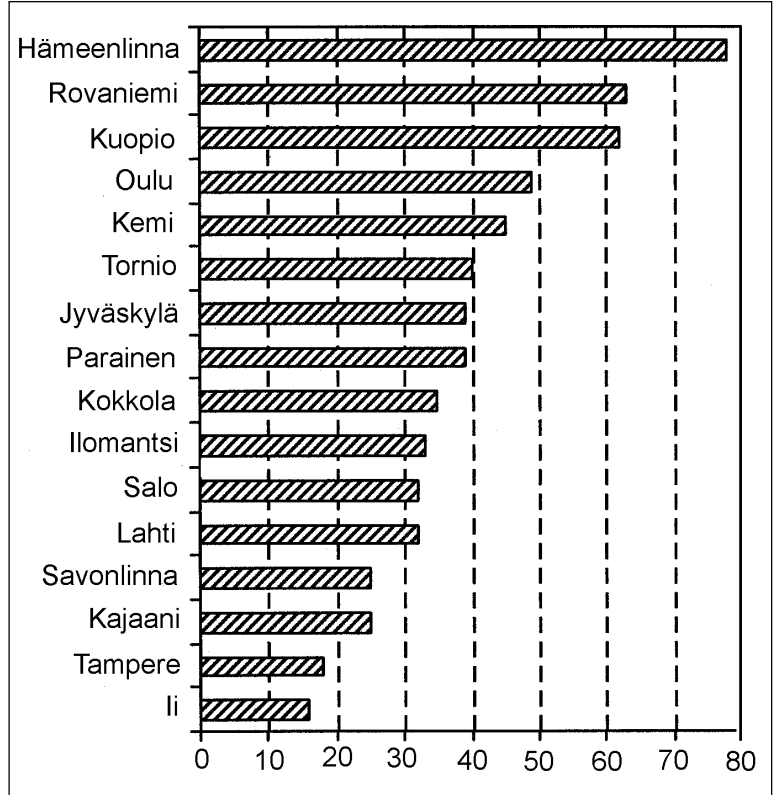
Suomeen suuntautuvasta muuttoliikkeestä, vaan myös maahanmuuttajien Suomen sisäisestä muutosta. Lehtien sivuilla on myös epäilty tiettyjen kuntien työntävän pakolaisia toisiin kuntiin maksamalla maahanmuuttajille normaalia korkeampia muuttoavustuksia tai avustuksia ilman perusteita. Tämän vuoksi joidenkin kuntien uskotaan ottavan pakolaisia vastaan ainoastaan saadakseen heistä valtion maksamat kolmen vuoden korvaukset. Tässä yhteydessä on puhuttu jopa ihmiskaupasta eli kaupankäynnistä maahanmuuttajilla.

Maahanmuuttajia muuttaa Turkuun eri puolilta Suomea, ei ainoastaan lähikunnista (kuva 1). Turun sosiaalikeskuksen tilaston mukaan viisi kuntaa, joista on eniten muutettu lähivuosina oma-aloitteisesti Turkuun, ovat Hämeenlinna, Rovaniemi, Kuopio, Oulu ja Kemi. Hämeenlinna lukuun ottamatta kaikki ovat Pohjois-Suomen kuntia. Sosiaalitoimiston tilasto sisältää ne oma-aloitteisesti Turkuun muuttaneet pakolaiset, jotka ovat asioineet sosiaalikeskuksen kansainvälisessä palvelukeskuksessa. Heidän tilastossaan ei ole mukana muita maahanmuuttajaryhmiä kuin ne pakolaiset, jotka ovat sosi-

aalitoimen asiakkaita eivätkä ole Turkuun muuttaessaan menneet kansainvälisen palvelukeskuksen sijasta suoraan joidenkin aluetoimistojen asiakkaiksi.

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajien Turkuun suuntautuvan omaehtoisen muuttoliikkeen volyymi on vaihdellut vuosien aikana, mutta on kuitenkin ollut noususuhdanteessa pidemmällä aikavälillä. Turun kaupungin sosiaalikeskuksen kansainvälisen palvelukeskuksen ulkomaalaistoimiston tilastojen mukaan Turkuun on vuosien 1990 ja 2003 välisenä aikana muuttanut itsenäisesti muista kunnista 1 319 pakolaistaustaista henkilöä (Jalonen 2004). Taulukosta 1 voi nähdä vuosien 1990–2000 välisenä aikana oma-aloitteisten Turkuun muuttaneiden pakolaisten määrät. Vuoden 2001 jälkeisiä muuttoliiketietoja ei ole ollut saatavilla kansallisuksittain, minkä vuoksi tätä ajanjaksoa ei ole esitetty tilastossa. Turkuun suuntautuva pakolaisten muuttoliike on ollut suurinta vuonna 1998, jolloin tilastossa on nähtävissä selkeä huippu (Kuva 2). Tällöin Turkuun muutti 272 pakolaistaustaista maahanmuuttajaa itsenäisesti muista kunnista. Näistä 155 henkeä oli entisen Jugoslavian kansalaisia. Turkuun muista kunnista tulleista pakolaisista vuosien 1990–2000 välisenä aikana eniten oli entisen Jugoslavian kansalaisia. Toiseksi eniten tuli irakilaisia, kolmanneksi iranilaisia ja neljänneksi vietnamilaisia. Kyseinen diagrammi, ja siinä näkyvät huiput syineen, ovat mielenkiintoisia syvemmän tutkimuksen kohteita.

Maassamuuttoa on tutkittu paljon maiden kantaväestön osalta, mutta maahanmuuttajien maassamuutto on saanut tutkimuksissa

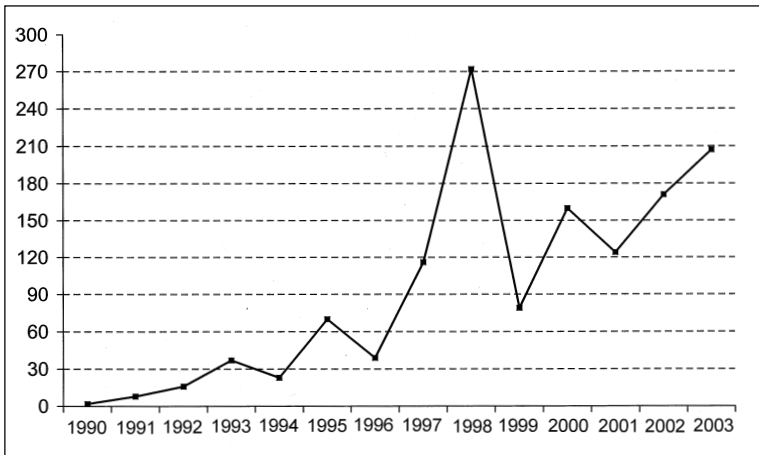
Kuva 1. Turkuun oma-aloitteisesti muuttaneiden pakolaistaustaisten maahanmuuttajien lukumäärät muuttokunnittain. Kuva pohjautuu Turun kaupungin sosiaalikeskuksen tilastoon vuosilta 1998-2003. Lähde: Jalonen 2004.

vähemmän huomiota. Erityisesti Suomessa maahanmuuttajien maassamuutto on uusi tutkimuksen kohde. Pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät ohjaavat maahanmuuttajien oma-aloitteisia muuttotapahtumia maamme sisällä ja minkälaisia motiiveja muuttojen ja kohdevalintojen taustalta löytyy. Tutkimuksessa perehdyttiin maassamuuton molempiin osalohkoihin, kuntien väliseen eli tässä tapauksessa pääasiassa Turkuun muista kunnista suuntautuvaan muuttoliikeseen, sekä kuntien sisäiseen eli Turun sisäiseen muuttoon. Lisäksi tutkittiin lähtökuntien muutto-

apua, muuttojen suuntautumista, muuttojen onnistumista ja mahdollisia tulevaisuuden muuttosuunnitelmia. Tutkimuksella selvitettiin niin ikään maahanmuuttajien ja suomalaisen kantaväestön maassamuuttomotiivien eroavaisuuksia. Tämä artikkeli pohjautuu pro gradu -työni keskeisimpiin tuloksiin ja erityisesti maahanmuuttajien Suomen sisäisen muuttoliikkeen taustalla oleviin motiiveihin. Artikkelissa ei kuitenkaan perehdytä maahanmuuttajien muuttoihin liittyviin tulevaisuudensuunnitelmiin eikä kantaväestön ja maahanmuuttajien muuton motiivien eroavaisuuksiin.

Kansalaisuus	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Yht.
Bulgaria	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
Ent. Jugoslavia	-	-	-	3	8	30	11	71	155	37	40	355
Irak	-	1	-	9	-	19	6	25	44	20	76	200
Iran	-	7	14	13	14	5	3	3	40	21	44	164
Libanon	-	-	1	4	-	-	4	-	-	-	-	9
Romania	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
Somalia	-	-	1	1	-	-	2	6	1	1	-	12
Sri Lanka	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	3
Turkki	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4
Vietnam	-	2	-	-	-	16	12	11	28	-	-	69
Zaire	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Yhteensä	2	8	16	37	23	70	39	116	272	79	160	822

Taulukko 1. Itsenäisesti muista kunnista Turkuun muuttaneet pakolaiset kansalaisuuksittain vuosina 1990–2000.

Kuva 2. Pakolaisten Turkuun suuntautuvien oma-aloitteisten muuttojen määrin kehitys vuosien 1990 ja 2003 välisenä aikana. Lähde: Jalonen 2004.

Tutkimuksen aineisto

Tutkimus pohjautuu paljolti haastatteluihin, jotka on tehty muista kunnista Turkuun muuttaneille 50 maahanmuuttajalle. Haastateltavat valittiin viidestä eri kansalaisuusryhmästä, jotka edustavat kolmenlaisia maahanmuuttajia, pakolaisia, paluumuuttajia ja siirtolaisia. Tutkimukseen valittiin irakilaisia, iranilaisia, entisen Jugoslavian alueen kansalaisia, vietnamilaisia ja enti-

sen Neuvostoliiton alueelta saapuneita maahanmuuttajia. Jokaisesta mukana olleesta kansalaisuusryhmästä on haastateltu kymmentä maahanmuuttajaa. Valitsin neljä ensin mainittua kansalaisuutta tutkimukseeni, koska niihin kuuluvia pakolaisia on saapunut lähivuosina eniten Turkuun muista Suomen kunnista (taulukko 1). Turun ja myös koko Suomen suurimman maahanmuuttajaryhmän muodostavat entisen Neuvostoliiton

alueelta saapuneet henkilöt, minkä vuoksi he ovat mukana tutkimuksessa. Tätä ryhmää edustavien haastateltujen joukossa on siirtolaisia, pakolaisia ja inkerinsuomalaisia paluumuuttajia.

Tutkimukseen oli tarkoitus saada mukaan enemmän siirtolaisia – eli maahanmuuttajia, jotka eivät ole tulleet Suomeen pakolaisina tai paluumuuttajina – mutta Turkuun muualta Suomesta muuttaneita siirtolaisia oli vaikea löytää. Siirtolaisena tulleet ovat muuttaneet Suomeen useasti avioliiton tai työn vuoksi, ja he ovat todennäköisesti voineet heti asettua asumaan sinne, missä aviopuoliso asuu tai työ sijaitsee.

Haastatelluista maahanmuuttajista tasan puolet on naisia ja puolet miehiä. Sukupuolijakauma ei ole kuitenkaan yhtä tasainen kaikkien kansalaisuusryhmien keskuudessa. Haastateltujen ikäjakauma ulottuu 17-vuotiaista 64-vuotiaisiin maahanmuuttajiin. Tutkimuksen otos painottuu kuitenkin nuoriin aikuisiin ja vastaa melko hyvin koko Suomen maahanmuuttajaväestön ikäjakaumaa, jonka suurin yksittäinen ikäryhmä on 25–34-vuotiaat ja vanhusväestön osuus on pieni. Koko haastattelujoukon keski-ikä on 33 vuotta ja moodi-ikä 35 vuotta. Yli puolet haastatelluista (29 haastateltavaa) on työmarkkinastatukseltaan työttömiä, 10 prosenttia on opiskelijoita, ja 12 prosentin työmarkkinastatus on jokin muu kuin työssäkäyvä, työtön tai opiskelija. Ryhmään muut lukeutuvat äitiyslomalla olevat naiset sekä kotiäidit.

Haastattelututkimusta voidaan pitää perusteltuna keinona lähestyä kysymystä, miksi muutetaan, koska kysymyksen asettelua aja-

tellen vastausta ei löydy tilastoista eikä postikyselyn tekeminen maahanmuuttajille tuottaisi todennäköisesti riittävää vastausprosenttia. Lomakkeita olisi myös jouduttu tekemään usealla eri kielellä. On niin ikään huomattava, että kaikki maahanmuuttajat eivät osaa välttämättä lukea tai kirjoittaa, ainakaan latinalaisin kirjaimin. Lisäksi monet maahanmuuttajat saattavat suhtautua täytettäviin lomakkeisiin epäluuloisesti ja jopa pelonomaisin tuntein, mikä johtuu kokemuksista, joita heillä on kotimaassaan ollut viranomaisten kanssa. Nämä kokemukset olisivat voineet vaikuttaa lomakkeen täyttämiseen.

Haastateltavat etsittiin niin sanotusti kentältä, koska käytössä ei ollut tilastoja muista kunnista Turkuun muuttaneista maahanmuuttajista. Haastateltavien tavoittaminen oli käytännössä melko pitkä ja vaivalloinen prosessi. Ensimmäinen tuli mieltä paikat, joista yleensäkin tavoitettaisiin maahanmuuttajia. Tämän jälkeen tuli löytää sellaisia maahanmuuttajia, jotka edustivat juuri tutkittavia kansalaisuuksia ja jotka olivat muuttaneet Turkuun muualta Suomesta ja asuivat edelleen Turussa. Heidän tuli mieluiten puhua suomea tai englantia (muutama haastattelussa käytettiin tulkkia) ja vielä suostua haastateltaviksi. Haastateltavien löytäminen vei näiden kriteerien täyttämisen vuoksi paljon aikaa. Muutama henkilö myös kieltäytyi haastattelusta. Kieltäytymisen syitä olivat huono kielitaito tai yleinen epäluuloisuus haastattelua kohtaan. Ensimmäiset haastateltavat tavoitettiin erilaisista Turussa toimivista maahanmuuttajien yhdistyksistä, Turun työvoimatoimiston kansainvälisistä palveluista, Turun ai-

kuiskoulutuskeskuksesta, katolisesta kirkosta ja etnisistä kauppoista. Ensimmäisten haastateltavien saavuttamisen jälkeen informanttien löytyminen eteni paljolti lumipalloehtin tavoin. Maahanmuuttajien etnisillä verkostoilla on täten ollut suuri merkitys haastateltavien etsinnässä, ja verkostot tuntuivat toimivan hyvin.

Maahanmuuttajien alueellinen jakautuminen Suomessa ja Turussa

Puolet Suomen maahanmuuttajista asuu Uudellamaalla (kuva 3). Siellä he ovat keskittyneet erityisesti Helsinkiin, jossa heitä asuu yhteensä 28 812 henkeä. Koko pääkaupunkiseudulla eli Suur-Helsingin alueella, johon tässä luetaan mukaan myös Espoo ja Vantaa, asuu yhteensä yli 44 000 maahanmuuttajaa. Pääkaupunkiseudun jälkeen Turku on maamme toiseksi suurin maahanmuuttajien keskittymä. Turussa asuu lähes 7 500 maahanmuuttajaa. (Tilastokeskus 2004).

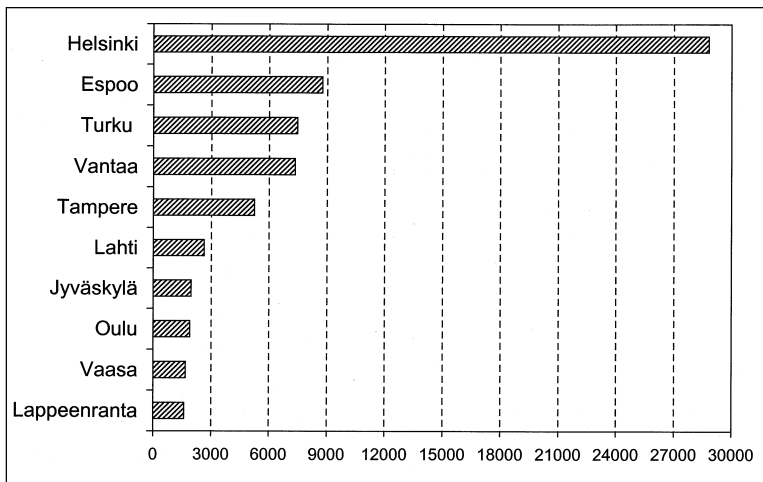
Turussa maahanmuuttajien suurimmat keskittymät ovat kaupungin itäosissa niin kuin Helsingissäkin. Turussa merkittävimmät maahanmuuttajien suosimat asuinalueet ovat Lauste ja Varissuo sekä Ylioppilaskylä ja Halinen. Näillä alueilla maahanmuuttajien suhteellinen osuus alueen väestöstä on suurempi kuin muilla Turun alueilla. Esimerkiksi Lausteen asukkaista 16,8 prosenttia on ulkomaalaisia ja Varissuon 14,4 prosenttia. Vaikka Lausteella ulkomaalaisten suhteellinen osuus on suurin, asuu maahanmuuttajia määrällisesti eniten Varissuolla. Varissuolla heitä asuu 1 335 ja

Lausteella 604. Lausteella on muutamia kerrostaloja, joissa asuu lähes ainoastaan maahanmuuttajia. Näillä alueilla asuu myös paljon työttömiä – ja erityisesti pitkäaikaistyöttömiä – suomalaisia. Itä-Turun alueen oloja pyritään parantamaan Itä-Turku projekti 2000+ -ohjelmalla, jonka eräs kehittämissä on syrjäytymisen ehkäisy, tasa-arvo ja monikulttuurisuus.

Pakolaisten ja inkerinsuomalaisten kuntiin sijoittaminen

Pakolaiset sijoittuvat Suomeen tullessaan kuntiin, jotka haluavat heitä vastaanottaa, kun taas inkerinsuomalaiset paluumuuttajat asettuvat sinne, mistä heille löytyy asunto. Suomessa pakolaisilla ja muilla maahanmuuttajilla on kuitenkin samat oikeudet muuttaa maan sisällä kuin maan kantaväestölläkin.

Pakolaisten vastaanotto kuntiin perustuu vapaaehtoisuuteen. Kunnat saavat itse päättää, haluavatko ne vastaanottaa pakolaisia ja kuinka paljon, vai eivätkö halua. Turvapaikanhakijat pyritään sijoittamaan ensisijaisesti johonkin sen työvoimaja elinkeinokeskusalueen kuntaan, jonka vastaanottokeskuksessa he ovat odottaneet turvapaikkapäätöstään. Sijoitus sellaiselle alueelle, jossa ei ole pakolaisten vastaanotosta sopimusta tehneitä kuntia tai niissä pakolaisille asuntoja, ei ole mahdollista. Pakolaisten omat toivomukset heitä sijoitettaessa pyritään ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan. Erityisesti vaikuttavia tekijöitä ovat sukulaisuussuhteet, erityispalvelujen tarve, esimerkiksi tietynlaisen terveydenhuollon tai koulutuksen tarve, sekä kuulumi-

Kuva 3. Suomen kaupungit, joissa asuu eniten ulkomaan kansalaisia. Lähde: Tilastokeskus 2004.

nen harvinaiseen etniseen tai kieli-ryhmään.

Kiintiöpakolaisella on Suomeen tullessaan oleskelulupa valmiina. Suurin osa kiintiöpakolaisista sijoitetaan eri kuntiin 15–35 hengen ryhmissä, joissa kaikki edustavat samaa etnistä ryhmää. Tavoitteena on, että ryhmä olisi mahdollisimman tasapainoinen ja monipuolinen ja että se sisältäisi sekä perheitä että yksineläjiä. Sijoitettaessa otetaan huomioon myös pakolaisen mahdollisesti jo Suomessa asuvat perheenjäsenet niin että hänet sijoitetaan samaan kuntaan perheenjäsentensä kanssa, jos mahdollista. Sukulaisuussuhteiden huomioonottaminen voi kuitenkin toisaalta vaikeuttaa tasapainoisten ryhmien luomista. Tällöin ryhmä, joka sijoitetaan ensi kertaa pakolaisia tai tiettyä etnistä ryhmää vastaanottavaan kuntaan, saatetaan joutua kokoamaan pienestä joukosta, jolla ei ole mitään yhteyksiä Suomeen, koska ne, joilla yhteyksiä on, sijoitetaan sukulaistensa lähelle. Pakolaisten sijoit-

tamisella Suomen alueella on pyritty pitkäjänteisyyteen siten, että samaa etnistä ryhmää sijoitettaisiin samaan kuntaan eri vuosina, jotta muodostuisi kooltaan tarpeeksi kattava yhteisö sosiaalisten suhteiden solmimiseksi ja oman kulttuurin ylläpitämiseksi.

Inkerinsuomalaisen maahanmuuttolokäytäntöön liittyy se, että he odottavat oleskeluluvan saamista kotimaassaan. Käytännössä he eivät ole kuitenkaan päässeet Suomeen oleskeluluvan saatuaan ennen kuin heille on löydetty asunto.

Pienemmistä kunnista Turkuun

Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat ovat tulleet Turkuun eri puolilta Suomea. Suurin osa heistä oli asunut alun alkaen Lappissa tai Pohjanmaalla. Tässä tutkimuksessa Oulu, Rovaniemi ja Kemi ovat lähtökunnista vahvimmin edustettuina. Muuttajat tuli-

vat lähes poikkeuksetta Turku pienemmistä, paljolti alle 50 000 asukkaan, kunnista. Muutoissa oli nähtävissä asteittaista luonnetta, sillä muutot eivät aina suuntautuneet suoraan Turkuun. Tällaisessa etappimuutossa on tyypillistä siirtyminen ensin läheisempiin kuntiin ja vasta sieltä Turkuun. Maahanmuuttajien kuntien välisiin muuttoihin ovat vaikuttaneet monet eri tekijät, joita seuraavissa kappaleissa käsitellään. Usein paljastui, että maahanmuuttajilla ei ensimmäisessä asuinpaikassaan ollut sellaisia tekijöitä, joiden avulla he olisivat kiinnittyneet sinne. He valitsivat sijoituskuntiansa pienuutta ja elinmahdollisuuksien heikkoutta niissä. Monelle myös Turun Pohjois-Suomea lämpimämpi ilmasto ja Turun laajemmat ja halvemmat palvelut (esim. etniset kaupungit) olivat huomattava muuton syy.

Etnisyyden ja kulttuuriin liittyvät muuttotekijät

Maahanmuuttajat vaihtavat asuinpaikkaansa Suomen sisällä usein yksinäisyyden tunteen, sosiaalisten kontaktien puutteen sekä etnisyyteen liittyvien tekijöiden vuoksi. Uudelleen sijoittumiseen vaikuttaa paljon muuttajien sukulaisten ja ystävien sijainti Suomessa. Turkuun vetää halu päästä lähelle omaa etnistä ryhmää, sukulaisia ja ystäviä, jotka asuvat Turussa. Ystävien ja sukulaisten merkitys korostuu silloin, kun ollaan vieraassa maassa ja kulttuurissa, eikä olla esimerkiksi työelämän kautta saatu kontaktia maan kantaväestöön. Tässä tilanteessa maahanmuuttaja hakee tukea ja turvallisuuden tunnetta oman etnisen ryhmänsä muista jäsenistä,

eritoten ystävistään ja sukulaisistaan. Eräs tutkimukseen osallistunut Varissuolle muuttanut vietnamlaisnainen toteaa, miten tärkeää hänelle on saada olla muiden vietnamlaisien seurassa. Hän puhuu Varissuosta pienenä vietnamlaisena kylänä ja sanoo maanmiestensä läsnäolon rauhoittavan mielialaansa. Oman etnisen yhteisön tuella on suuri merkitys maahanmuuttajan henkisen hyvinvoinnin ja oman identiteetin kannalta. Sellaiset maahanmuuttajat, joilta puuttuu oman yhteisön tuki, ovat erityisen riskialttiita mielenterveysongelmille. Tämän vuoksi omalla yhteisöllä katsotaan olevan suojaava vaikutus maahanmuuttajan selviytymisessä kulttuurien kohtaamisesta ja sopeutumisesta uuteen yhteiskuntaan.

Oman kulttuurin säilyttäminen on siis huomattavan tärkeä maahanmuuttajien henkisen hyvinvoinnin kannalta. Kulttuuristen tekijöiden ylläpito oli usein koettu hankalaksi ensimmäisessä asuinpaikassa, jossa muuttajien oma etninen ryhmä oli pieni. Turku vetääkin maahanmuuttajia puoleensa juuri monien eri etnisten ryhmien suurehkon koon vuoksi – ja tätä kautta syntyneen kulttuurillisen ja uskonnollisen toiminnan runsauden vuoksi. Turussa toimivia kulttuuriyhdistyksiä pidetään tärkeinä. Vietnamlaisien keskuudessa erityisen tärkeäksi koetaan katolisen kirkon toiminta ja vietnaminkielisen papin läsnäolo Turussa.

Oman kulttuurin säilyttämiseen ja etnisen ryhmän läsnäoloon liittyy myös valtioiden rajat ylittävien muihin maanmiehiin kohdistuvien yhteyksien ylläpito. Näiden kulttuuristen, sosiaalisten ja poliittisten (esimerkiksi puoluetoiminta) transnationaalien yhteyksien ylläpito on

maahanmuuttajien mielestä Turussa helpompaa kuin heidän entisissä asuinkunnissaan. Turun hyviä liikenneyhteyksiä muualle maailmaan, Eurooppaan ja erityisesti Ruotsiin, missä monella maahanmuuttajalla on sukulaisia tai ystäviä, pidetään tärkeinä yli rajojen menevien suhteiden säilyttämisessä. Maahanmuuttajien kollektiiviselle kulttuurille on tyypillistä perhekäsityksen laajuus. Sukulaisvierailuja tehdään puolin ja toisin Ruotsin ja Suomen välillä. Transnationaalien yhteyksien ylläpito luo maahanmuuttajille koheesion tunnetta ja liittää yhteen hajallaankin olevan etnisen yhteisön. Eräs Pohjanmaan pikkukunnasta muuttanut maahanmuuttajiamies kuvasi Turkuun seuraavasti: ”Turku on satamakaupunki ja paljon lähempänä muuta maailmaa kuin minun entinen asuinkuntani Pohjanmaalla. Ruotsi on myös lähellä ja siellä on paljon enemmän ulkomaalaisia kuin Suomessa.”

Kulttuuriin tekijöihin liittyy myös kielen merkitys Turkuun vetävänä tekijänä. Maahanmuuttajat haluavat muuttaa Turkuun, koska Turussa oman etnisen ryhmän edustajien runsauden vuoksi lapset saavat omakielisiä ystäviä ja oman kielen opetusta. Kielikysymys tulee esiin muuton motiiveissa myös ruotsinkielisistä kunnista pois muuttaneiden maahanmuuttajien keskuudessa. He haluavat vähemmistökielen sijasta oppia maan pääkielen.

Työ- ja opiskelumahdollisuudet Turkuun vetävinä tekijöinä

Maahanmuuttajien ollessa usein työmarkkinastatukseltaan työttö-

miä he muuttavat Turkuun myös parempien työnsaantimahdollisuuksien toivossa. He toivovat saavansa töitä esimerkiksi Turun runsaan maahanmuuttajaväestön perustamissa liikkeissä. Tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista erittäin harva kuitenkaan oli työllistynyt Turkuun muutettuaan. Maahanmuuttajat ajattelevat myös opiskelumahdollisuuksien olevan Turussa paremmat verrattuna lähtökuntaansa. Ensimmäisessä asuinkunnassaan he ovat monesti joutuneet odottamaan kauan esimerkiksi työvoimapolitiisille kurseille pääsyä, ja uskovat Turussa tämän ongelman väistyvän. Jos maahanmuuttaja ei ole ensimmäisessä asuinpaikassaan päässyt edes perustavanlaatuisille kurseille, kuten kielikurseille, ovat hänen mahdollisuutensa saada töitä heikot, sillä yleensä perusvaatimus työllistymiselle on suomen kielen osaaminen. Tämä tilanne ei luo hyvää perustaa maahanmuuttajan kotouttamispyrkimyksille.

Negatiiviset maahanmuuttaja-asenteet ja ilkeältä muuttoon työntävinä tekijöinä

Maahanmuuttajien Suomen sisäisessä muuttoliikkeessä työntävänä tekijänä toimivat niin ikään suomalaisen asukkaiden asenteet. Erityisesti pienillä paikkakunnilla suomalaisia asukkaita pidetään usein ahdasmielisinä ja kokemattomina ulkomaalaisista. Suuremmissa kaupungeissa, kuten Turussa, maahanmuuttajat uskovat suomalaisten olevan tottuneempia eri kulttuureihin ja tämän vuoksi su-

vaitsevampia ulkomaalaisia kohtaan. Jotkut tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat olivat vaihtaneet asuinkuntaansa heihin kohdistuneen nimittelyn, ahdistelun ja ilkeiden vuoksi. Ahdistelua ja häiriötä voivat aiheuttaa joko paikkakunnan muut maahanmuuttaja-asukkaat tai suomalaiset. Suomalaisten aiheuttamat häiriöt liittyvät usein muukalaisvihaan tai rasismiin. Myös saman ulkomaalaisen keskuudessa on esiintynyt niinkin suuria ongelmia, että asuinpaikan ja jopa henkilöllisyyden vaihto on ollut Suomessa tarpeen turvallisuussyistä. Ongelmia on syntynyt saman maahanmuuttajaryhmän erilaisten sisäisten ryhmien välillä, jotka poikkeavat toisistaan esimerkiksi uskonnotaan tai etnisyydeltään.

Miksi muutetaan juuri Turkuun?

Voidaan miettiä, miksi maahanmuuttajat muuttavat juuri Turkuun eivätkä esimerkiksi Suur-Helsinkiin tai Tampereelle, joilla on suuri maahanmuuttajaväestö ja jopa paremmat työ- ja opiskelumahdollisuudet sekä palvelut. Tärkein juuri Turkuun vetävä tekijä on maahanmuuttajien halu muuttaa ystäviensä ja sukulaisensa luo, jotka jo asuvat Turussa. Turku saattaa olla myös ainoa paikka Suomessa, josta muuttoa harkitseva maahanmuuttaja tietää jotakin oman asuinkuntansa lisäksi. Helsingin kalliimpi vuokrataso ja asuntojen vaikea saatavuus ovat myös vaikuttaneet mitä ilmeisemmin maahanmuuttajien asuinpaikan valintaan. Joskus muutetaan myös vain muiden perässä,

kun halutaan pysyä yhdessä oman etnisen lähiyhteisön kanssa.

Maahanmuuttajien muuttoliike Turun kaupungin sisällä

Maahanmuuttajien keskuudessa Turun kaupungin sisällä ja sen eri lähiöiden välillä muuttaminen on melko yleistä. Muuttohalukkuutta on enemmänkin kuin toteutuneita muuttoja. Kaupungin sisäinen muuttoliike olisi todennäköisesti vielä vilkkaampaa, jos uuden asunnon saaminen olisi ulkomaalaisille helpompaa ja kustannukset matalampia. Muuttaessaan kaupungin sisällä maahanmuuttajat vaihtavat harvoin asumismuotoa. He muuttavat lähes poikkeuksetta kerrostalosta kerrostaloon. Pientalo- ja rivitaloasuminen on maahanmuuttajien keskuudessa melko harvinaista. Pientaloasumista pidetään kalliina.

Turun sisäisten muuttojen syynä on usein halu muuttaa toisenlaiseen asuntoon. Asunto koetaan lasten lukumäärän kasvaessa liian pieneksi, ja kun lapset ovat muuttaneet pois kotoa, liian suureksi perheelle. Monet ovat muuttaneet alun alkaen liian pieneen asuntoon, sillä asunnon hankinnan vaikeuden vuoksi on täytynyt tyytyä siihen, minkä on saanut. Asunnon vaihdossa maahanmuuttajat etsivät myös parempikuntoista tai vuokratasoltaan edullisempaa asuntoa kuin aikaisempi.

Asuinalueen tai kerrostalon rauhattomuus oli monen Turun sisällä asuinpaikkaa vaihtaneen maahanmuuttajan muuton motiivi. Jotkut pitivät myös muiden ulkomaalaisten runsausta naapurus-

tossa kielteisenä tekijänä ja halusivat tämän vuoksi muuttaa. Heidän mukaansa ulkomaalaiskeskittymät ovat rauhattomia ja saavat suomalaisissa aikaa rasistisia piirteitä. Monet taas kokevat ulkomaalaisten tai oman etnisen ryhmän edustajien läsnäolon miellyttäväksi ja itselleen tärkeäksi, minkä vuoksi he varta vasten haluavat maahanmuuttajien asuttamille alueille. Maahanmuuttajien mielipiteet ulkomaalaisten asuttamista alueista ovat siis eriäviä. Toisia ne vetävät puoleensa, kun taas toisille ne toimivat muuttoon työntävinä tekijöinä.

Muuttoapu ja muuton esteet

Suomessa muuttoavustusta annetaan henkilöille, jotka kuuluvat toimeentulotuen piiriin ja muuttavat pois kunnan alueelta tietyin perustein. Perusteena voivat olla muuttokohteessa sijaitseva työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikka tai esimerkiksi erityiset perhesyyt. Maahanmuuttajat saavat usein jonkinlaista avustusta lähtiessään asuinkunnasta pois. Perusteena on pääasiassa sukulaisten asuminen muuton kohdekunnassa. Jotkut kunnat tuntuvat maksavan maahanmuuttajille muuttoavustuksia ilman selkeitä perusteita, sillä aina-kaan kaikki haastateltavat eivät vaikuttaneet tietävän, mitä edellä mainittuja perusteita heidän saamallaan muuttoavustuksella oli ollut.

Monet maahanmuuttajat kokivat asunnon löytämisen Turussa hyvin vaikeaksi. Sopivan tai edes kohtuullisen sopivan asunnon löytämisessä saattaa mennä kuu-

kausia tai jopa vuosia. Maahanmuuttajat kokivat usein myös syrjintää asuntoa etsiessään. Vuokranantajat tunnistavat jo puhelimessa kielitaidon perusteella ulkomaalaisuuden ja kieltäytyvät jollain syyllä vuokraamasta asuntoa. Asunnon saamista heikentää niin ikään monen maahanmuuttajan työttömyys. Muuttoa hankaloittaa asunnon löytymisen lisäksi takuuvuokrien ja välityspalkkioiden aiheuttama muuton kalleus.

Uudet Turkuun muuttajat saavat usein kaupungissa asuivilta sukulaisiltaan ja ystäviltaan apua asunnon hankinnassa ja tämä vaikuttaa useasti siihen, mihin päin Turkua uusi tulija sijoittuu. Suurin osa muuttaa ensin jo entuudestaan maahanmuuttajien suosimille alueille, Lausteelle tai Varissuolle, josta maahanmuuttajat tuntuvat saavan asunnon helpoiten ja josta uudelle kaupunkilaiselle löytyy apua omanmaalaisensa keskuudesta. Näillä alueilla vuokrataso on myös halvempi kuin monilla muilla Turun alueilla. Lausteen ja Varissuon lähiöitä voidaankin pitää eräänlaisina sisäänuloasuinalueina Turkuun muuttaville maahanmuuttajille. Niistä muutetaan toisille alueille, kun ollaan kotiuduttu kaupunkiin tai saatu työpaikka. Asuntojen tarjontatilanne maahanmuuttajille, hintataso ja ystävä- sekä sukulaisuussuhteet ovat täten tekijöitä, jotka ohjaavat uuden Turkuun muuttajan sijoittumista kaupunkiin.

Johtopäätökset

Turun kaupungille maahanmuuttajien Suomen sisäisellä muuttoliikkeellä on sekä kielteisiä että myönteisiä vaikutuksia. Turkuun suuntautuva

maassamuutto vaikuttaa kaupungin väkilukuun kasvattavasti. Verotuloja maahanmuuttajat eivät kuitenkaan tuota kaupungille paljon, koska heidän työttömyysasteensa on korkea. Myönteistä Turun kaupungille on se, että maahanmuuttajat monipuolistavat kaupungin kulttuuritoimintaa ja tuovat lisää liiketointaa, muun muassa erikoisliikkeitä. He ovat myös kaupungille tulevaisuudessa tarpeellista työvoimaa. Jotta heidän työpanostaan voitaisiin tulevaisuudessa hyödyntää, tarvitaan yleistä asennemuutosta ja panostusta maahanmuuttajia kotouttaviin toimenpiteisiin, kuten kielij- ja ammatillisten kurssien tarjontaan.

Maahanmuuttajien Turkuun muuttamisen ongelmana on kaupungin sosiaali- ja työvoimapalveluita kuormittava vaikutus. Muutot rasittavat tulomuuttokaupungin taloutta. Valtio maksaa ainoastaan maahanmuuttajan ensimmäiselle asuinkunnalle avustuksia maahanmuuttajan vastaanotosta ja kotouttamisesta, mutta ei toiselle kunnalle – tässä tapauksessa Turulle – johon maahanmuuttaja on oma-aloitteisesti muuttanut. Maahanmuuttajien maassamuuttoa estäisi suurehkojen samojen etnisten ryhmien asuttaminen samalle alueelle sekä maahanmuuttajakoulutuksen ja työnsaantimahdollisuuksien parantaminen heidän ensimmäisissä asuinkunnissaan. Työnsaantimahdollisuuksien kasvattaminen on tietenkin koko maata koskeva yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen kysymys, mutta ainakin opiskelumahdollisuuksiin voitaisiin kunnissa panostaa enemmän.

Kuntien vapaaehtoisuuden perustuva pakolaisten vastaanotto-

käytäntö vaikuttaa suuresti siihen, miten pakolaistaustaiset maahanmuuttajat sijoittuvat alueellisesti Suomessa. Samaan kuntaan ei voida käytännössä sijoittaa enempää maahanmuuttajia kuin kunta on lupautunut vastaanottamaan. Ei voida myöskään tietää, aikooko kunta, johon sijoitetaan jonain vuonna pakolaisia, ottaa myös seuraavana vuonna pakolaisia vastaan. Vapaaehtoisuuteen perustuva vastaanottokäytäntö hankaloittaa huomattavasti suunnitelmallista pakolaisten sijoituspolitiikkaa, ja tämän vuoksi maahanmuuttajaryhmät saattavat jäädä monissa kunnissa pieniksi. Pieni kaupunki, jossa oma etninen yhteisö on pieni ja työ- ja opiskelumahdollisuudet ovat heikot, sysää maahanmuuttajia vaihtamaan asuinpaikkaansa Suomen sisällä. Maahanmuuttajien Suomen sisäisen muuton volyymi on täten paljolti riippuvainen siitä, mihin maahanmuuttajat on alun perin sijoitettu. Turku toimii suuren maahanmuuttajaväestönsä vuoksi mitä todennäköisemmin tulevaisuudessakin lisää maahanmuuttajia vetävänä paikkana, jos vain asuntoja on saatavana.

Kunnan sisäisillä maahanmuuttajakeskityksillä on sekä hyvät että huonot puolensa. Toisaalta maahanmuuttajat kokevat saavansa uusina tulokkaina samalla alueella asuivilta muilta maahanmuuttajilta apua asioiden hoidossa ja kaupunkiin tutustumisessa. Toisaalta taas maahanmuuttajakeskitymiä pidetään rauhattomina ja ulkomaalaisvastaisuutta herättävänä tekijänä. Keskitymissä asuvat maahanmuuttajat eivät ehkä saa kontakteja maan kantaväestöön, heidän suomenkielensä ei kehity eikä integroitumista uuteen yhteis-

kuntaan tapahdu. Esimerkiksi jotkut Lausteen ainoastaan maahanmuuttajien asuttamat kerrostalot koetaan asuinmukavuudeltaan huonoiksi ja turvattomiksi. Kerrostalojen asukasvalintojen monipuolisuuden tulisikin kiinnittää hu-

miota. Kaupungin sisäisessä asu-
mispolitiikassa olisi myös hyödyllistä panostaa eri asuinalueiden sosiaaliseen monipuolisuuteen. Ne maahanmuuttajat, jotka ovat työttömiä ja sosiaalitoimen asiakkaita, asuvat Turussa asuinalueil-

la, joissa myös suomalaisten työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrät ovat korkeita. Tällaiset keskittymät eivät voi olla ilmapiiriltään kovinkaan suotuisia asuinalueita kenellekään.

Lähteet

Artikkeli pohjautuu kirjoittajan vuonna 2002 valmistuneeseen maantieteen alan pro gradu -työhön Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike – tapaustutkimuksena Turku. Koko tutkimus on luettavissa Siirtolaisuusinstituutin internetsivulla (<http://www.migration-institute.fi/db/articles/art.php?artid=16>), jossa näkyvät myös tutkimuksen tarkat lähdetiedot.

Numerotietojen päivitystä varten käytetyt muut kuin pro gradu -työn lähteet:

Jalonen, P. <pirkko.jalonen@turku.fi> (2004). Henkilökohtainen sähköpostiviesti 24.2.2004.
Tilastokeskus (2004). Väestömuutostietoja ja väestötietoja alueit-

tain 1980–2002. <<http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalod&clg=vaesto>>[22.2.2004]

Amerikanrahoilla rakennettu pohjalaistalo ym. lahjoituksia

Matti Hakala (syntynyt 1865) Ilmajoenlta meni Amerikkaan 1800 ja 1900-lukujen vaihteessa. Hän oli töissä rautateillä Michiganissa ja onnistui säästämään rahavarojaan niin, että palattuana kotipitäjäänsä osti maata ja rakensi perheelleen hirsitalon Amerikan taaloilla noin sata vuotta sitten. Nyt Hakalan talo on purku-uhan alla, sillä sen paikalle on tarkoitus tehdä polku-pyörätie.

Vaasan tiepiiri on valmis lahjoittamaan talon siirtolaisuusmuseolle, kunhan se viedään pois kohtuullisessa ajassa. Talosta tulisi suunnitellun Siirtolaisuusmuseon ”Amerikan raitin” ensimmäinen historiallinen siirtolaisrakennus.

Matti Hakalan pojanpoika, Floridassa asuva Esa Hakala, on teh-

nyt merkittäviä lahjoituksia Peräseinäjoelle suunnitellulle Siirtolaisuusmuseolle. Kuten monet muutkin siirtolaiset ja siirtolaisten jälkeläiset eri puolilta maailmaa, joita kiitämme heidän innostuksestaan tähän asiaan!

Peräseinäjoelle suunnitellulle Siirtolaisuusmuseolle toivat kesällä lahjoituksia mm. (vas.) Esa Hakala Floridasta sekä Tuula Waller ja Mauno Hojola Torontosta, Kanadasta.

